

I KAMP FOR DANMARK

En mønsk Veterans Beretning fra 64.

Gaardejer af Nyborre, J. P. Hansens i Krigsaaret nedskrevne Selvoplevelser.

Føljeton til Møns Avis, Møns Dagblad.

Stege.
L. M. Tommerups Bogtrykkeri
1907

I KAMP FOR DANMARK

INDHOLD

- I. Indkaldelse. Opholdet i København.
- II. Undervejs til Hæren i Slesvig
- III. I Slesvig foran Fredsbruddet
- IV. Krigen begynder
- V. Dannevirke rømmes
- VI. En der narrede Prøjserne.
- VII. I Dybbøl Skanser. Kvarterene på Als. Forposttjeneste. I Kamp i yderste Forpostkæde.
- VIII. Kampen på Dybbøl 17. og 28. marts.
- IX. Sønderborgs Bombardement. Blodige dage i Skanserne.
- X. Regimentet, der ikke ville på Forpost.
- XI. De sidste Dage i Skanserne. Den 18. April.
- XII. Et Brev fra Armeen, den 18. April 1864.
- XIII. Krigsfange.

I.

Indkaldelse. - Opholdet i København.

Aaret 1863 den 6te December kom Lægdsmand og Gaardmand L. Jensen i Bidsinge ridende ud til mig med mit Pas, som lød paa, at jeg skulde melde mig ved Kommanddantskabet i København den 10. samme Måned, for til lige med mange andre af mine Kammerater, siden at afgaa til Armeen ved Dannevirke, for som danske Våbenbrødre at deltage i Kampen for vort kære danske Fædreland imod den meget overlegne Fjende, Preussen og Østerrig.

Jeg ophørte straks med mine daglige Forretninger, tog omkring og hilste af med nogle af mine nærmeste Familie og andre gode Venner.

Dagen nærmede sig og jeg tog Afsked med mine Forældre og Søskende og kørte til Kallehauge Færgegaard, ved Ankomsten ovennævnte Sted traf jeg sammen med flere Kammerater, som rejste i samme Øjemed, vi tog straks den Beslutning ikke at tage med Dampskibet "Zampa", som var i vente paa Turen til København, men derimod at køre over Land, vi lejede en Vogn paa den modsatte Side, hilste af med Møens Land og kørte ad Hovedstaden til, vi kørte fra Kallehauge, en Landsby i det sydlige Sjælland, omtrent Kl. 12½ Eftermiddag og ankom til Høje Taastrup den anden Morgen Kl. 6, to Mil fra København. Vi opholdt os der to a tre Timer og tog med Toget ind til Byen den nævnte Dato, nemlig den 10. December 1863 om Eftermiddagen. Kl. 4 meldte jeg mig paa ovennævnte Sted, eller dog paa Eksercerpladsen ved Gothersgade eller Fodgardens Kaserne.

De modtog den Dag vore Indmeldespasser, vi fik Ordre til at møde næste Dag om Formiddagen Kl. 9 i Kasernegaarden i Sølvgaden, til hvilken Tid og Sted vi mødte, vi blev saa den Dag inddelte i forskellige Regimente og Kompagnier. Jeg modtog Underretning om at jeg skulde staa ved 16. Regiment, 4. Kompagni, et af de forhenværende tyske Regimente, men som nu for største Delen blev danske Folk, kun henved 40 Holstenere, Menige og Underkorporaler og desuden en Kommandersergeant og en Vaabenmester og en Foureer.

Saaledes hengik nu en fjorten Dages Tid inden Regimentet blev fuldstændig udrustet og færdig til Afmarsch.

Vi stillede 2 Gange daglig i Kasernegaarden.

Der var i den Tid en skrækkelig Folkestimmel i København af de mange indkaldte Mennesker, især var det slemt om Natten, for de fleste kunde ikke faa Logis. Flere blev da ved en og anden Lejlighed arresterede af Politiet og flere Slagsmaal fandt Sted.

Paa den meget store Gymnastikplads langs med Gothersgade laa henved 4000 Mand i Julen hver Nat og ligeledes i Hestegardens "Ridehus", der laa ogsaa mange.

Jeg for mit vedkommende fandt det paa en anden Fod, jeg havde nemlig en god Ven i Byen, N. Jensen, Spejlsby, som vidste, jeg var indkaldt, den første Dag traf han mig ikke. Jeg fik Logis i Stormgaden hos en Værtshusholder Hansen, et meget godt Logis paa Gulvet. Den næste Dag traf N. Jensen mig, han sagde: Nu følger du med mig, jeg afhentede mit Tøj i Stormgaden og fik Kvarter hos ham under hele Tiden mens jeg havde mit Ophold i

I KAMP FOR DANMARK

København. Det var hos en Værtshusholder Hansen i Borregaden, en meget flink Mand og Kone. De vilde ikke have noget for vores Bispising, og N. Jensen vilde ikke have noget for sin gode Seng, han havde opvartet mig med.

Imidlertid havde vi faaet en hel Del af vores Tøj og havde det paa for første Gang til Parade for vor afdøde Konge, den Dag samme blev ført fra Byen. Vort Regiment stod opstillet på Vesterbro og saa det mægtige store Ligfølge passere over Broen, hvilket godt varede 4 Timer.

Endelig nærmede sig den for os længe forventede Dag, at vi skulde afmarschere til Holstein.

II.

Undervejs til Hæren i Slesvig.

Om Aftenen den 21. December fik vi Ordre til Afmarsch den næste Dag, vi stillede saa med fuld Udrustning den næste Morgen Kl. 8, da jeg blev forsat fra 4. til 7. Kompagni for bestandig. Da Klokken var 9, blev Bataillonnen formeret i Sølvgaden, og vi afmarscherede langs Volden og ud af Vesterport og til Jernbanegaarden.

Ved Ankomsten til Banen blev vi opvartet med Cigarer til Afsked af en del Borgere, som havde indfundet sig der for at hilse af med Familie og gode Venner.

Altsaa den 22. December om Middagen Kl. 12 tog vi Afsked med københavnerne, mangen her for sidste Gang, mangen her anede ikke i dette Øjeblik, at de skulde til Slesvig og lægge deres Ben.

Nu begyndte Toget at glide saa smaadt med os, man hørte ikke andet end en vedvarende Masse Hurraraab.

Det var den Dag fra Morgenstunden noget uroligt Vejr med Frost og Sne, hvilket tiltog i Løbet af Dagen. Da vi havde kørt en Tur og endelig naaede Taastrup Stationen kunde vi ikke komme længer, der blev straks telegraferet til København efter nok et Lokomotiv, hvilket vi straks erholdt. Nu kørte vi videre, men Vejret blev værre og værre, til sidste endog saa galt, at Toget ikke kunde passere mod Vinden. Henimod Aften kom vi endelig saa vidt, at vi naaede Stationen udenfor Slagelse. Nu kunde vi ikke komme længere paa Grund af Stormens Tiltagelse i Hurtighed, det blev til sidst en rædsom Orkan, Huse faldt om, Telegrafstænger var omblæste. Toget gjorde nu holdt, og vi beordredes til at stige ud af Vognene, vi marscherede saa ad Slagelse til og ankom dertil Kl. 9 om Aftenen, jeg tillige med en Underkorporel, en Forpagter Anton Jørgensen fra Langeland, blev indkvarteret hos en Smedemester Sørensen, det var en ægte dansk Soldaterven. Han opvartede straks os med, hvad Huset formaaede, der blev ikke holdt noget for godt.

Om Aftenen fik vi smurt Mad med de behørige danske Drammer, imens vi nød det, havde hans Børn tillavet en god varm Beuf med Tilbehør, vi spiste. Saa spurgte Manden os ud, hvilket vi nu helst ønskede at drikke, enten Puns eller Kaffeknægt. Jeg for mit Vedkommende ønskede en Kaffeknægt, hvilket vi modtog. Forpagteren sagde ingenting, men han tænkte vist, at begge Dele er godt.

Dernæst gik vi i Seng. Om Morgenens vækkede Manden os med Kaffe paa Sengen. Efter at have nydt den stod vi op og klædte os paa og fik vores varme Frokost. Vi vilde saa betale, hvad vi havde faaet, men han svarede, at det, vi havde faaet hos ham, kostede ingenting, han havde selv været med i Krigsaarene 1848 - 49 - 50, og han vidste, at vi fik nok brug for vores Penge, naar vi kam til Slesvig. Vi takkede af med Husets Folk, de ønskede os al mulig Lykke og Held paa vor Rejse, og bad os om endelig at komme indenfor, naar vi engang kom tilbage.

Vi stillede saa paa Torvet i Slagelse den 23. om Morgenens Kl. 6 og straks afmarscherede vi til Banegaarden, hvor vi med Toget fortsatte vor Rejse til Korsør.

Ved Ankomsten til Korsør Kl. 9 om Formiddagen kom vi straks om Bord i Dampskibet

I KAMP FOR DANMARK

"Hekla" (ialt 800 Mand). Den lettede straks Anker og gled saa smaat med os, bort fra Sjælland. Stormen var den Dag noget roligere. Vi sejlede den hele Dag, henimod Aften fik vi Øje paa Svendborg By paa Fyn, Skibet lagde an ved Broen, vi kom i Land og blev inkvateret. Jeg tillige med en anden Korporal ved Navn Larsen (en Fynbo) blev indkvateret hos en Smedemester Nielsen. Vi havde et meget godt Kvarter, med Bespisning uden Betaling.

Den næste Morgen Kl. 6, den 24., stillede vi paa Torvet i Svendborg og afmarscherede straks igen til Dampskibsbroen, vi kom atter om ord paa "Hekla", den lagde ud fra Broen, vi hilsede af med Fynboerne og gik atter videre syd paa.

Vi skulde forbi øerne Taasinge, Jordøen, Skarøen, forbi Faaborg og det meget skønne Als og ind i Flensborg Fjord, henad Eftermiddagen begyndte vi at kunne se Flensborg, og Kl. 3½ lagde vi an ved ovennævnte Sted.

III.

I Slesvig foran Fredsbruddet.

Vi kom saa iland, blev opstillede og marscherede til et Sted, som hedder Süder Markt eller paa dansk Syd Torvet. Nu skulde vi ikke længere for det første, en Indkvatering fandt strax Sted, jeg og saa Korporal Larsen (en Sjællænder), blev indkvateret i Storgaden hos en Bogbinder Eggert. Vor Vært var meget tysksindet, men særdeles flink mod os, vi fik et meget smukt møbleret Kammer til vor Raadighed. Konen, som kunne tale en lille smule Dansk, kom strax ind med Kaffe og Hvedebrød til os og sagde tillige, om vi vilde komme indenfor hos dem selv og spise Aftensmad, naar Kl. var 7, vi modtog Tilbudet og takkede. Det var meget fine Folk, men det lærte vi snart at kende. Hvad Værten og hans Kone angik, da havde vi det udmærket godt, med Hensyn til, hvad en Soldat kan fordre af en Kvartervært. Vi fik alt, hvad vi behøvede uden nogen som helst Betaling.

Det var nu den 25. December 1863.

Det er en Dag, som man i Almindelighed holder hellig, uden at foretage sig det mindste, men det blev ikke Tilfældet med mig den Dag. Om Morgenen ganske tidligt erholdt jeg Underretning om, at jeg skulde have Visitering i 5 Dage, det er en slags løbende Forretning, som skiftevis gaar imellem samtlige Underofficerer ved kompagniet, og som bestaar i, at bringe syge til Læger og paa Lazarettet, og også rundt til officererne med de daglige Forretninger, som forefalder i den militære Stilling.

Nu begyndte vi her at gaa til Exersits, vi var ude hver Dag, om Formiddagen paa den saakaldte Exerserplads. Saaledes hengik Dagene mellem Jul og Nytaar for os.

Nytaarsaften stillede vi til Lønningsparade og Appel, da vi fik ordre til Afmarsch næste Dag.

Nytaarsmorgen Kl. 5½ stillede vi til Afmarsch og Kl. 6 afmarscherede vi fra Flensborg. Vor Marschbestemmelse var den Dag ansat til ½ Mil til en Landsby, som hedder Aageby, omtrent en Mil fra Mysunde.

Vi naaede vort Maal, men med stor Besværlighed, det var en meget stræng Dag med Frost og Kulde, men der var ligegodt aldrig en tør Traad paa vore Skjorter af Sved. Mange blev trætte paa halv Vejen og kunde ikke mere. Ankommen til vort Kvarter vistes vi ud i Gaarden. Vi fulgte med ud paa en Lo, der var kun een Seng, den, sagde han, at jeg og den anden Underofficer skulde ligge i. Mandskabet derimod skulde ligge paa Logulvet i Halm lig en Flok Faar. Vi skælvede, men maatte tage til Takke med Lejligheden. Imidlertid havde Mandskabet lagt dem, da blev vi opmærksom paa, at der ikke var Plads nok for dem alle, de maatte saa ligge ovenpaa hverandre som de bedst kunde.

Det var en haard Tur at ligge i Halm gennemsvedede, i saadan Frost og Kulde. Det var den første Gang, vi prøvede, hvad krigen medfører, nemlig ikke at komme af med Klæderne om Natten. Saa snart jeg vaagnede om Morgenen, stod jeg op og gik ind og akkorderede med manden om, hvad vi skulde give ham for hele vor Bispisning. Akorden blev 10 Sk. daglig foruden de 12 Sk. for vor Middagsmad, vi skulde saa have Kaffe om Morgenen med Smørrebrød og ligeledes om Aftenen, hvilket vi ogsaa erholdt, men det var saa simpelt at

I KAMP FOR DANMARK

ingen kunde spise det, jeg vilde nu ikke spise der mere, betalte Manden hvad jeg skyldte ham og fik ingen Ting hos ham mere.

Under resten af vort Ophold der i den nævnte By fik jeg min gode Mad for 24. Sk hos Kromanden i Byen. De første Dage vi var i den bestilte vi næsten intet, uden at sætte vort Tøj i Stand. Den 5. Januar marscherede vi igen 1½ Mil til en By, som hedder Tolk ud paa en Mark ved Istedskoven, der var hele Regimentet samlet.

Det var første Gang, at vor Regimentskommandør og Brigadekommandør havde været samlet med os.

Brigadekommandøren Oberst Wørrishøfer meddelte os, hvorledes vi skulde forholde os og enes med Holstenerne, som var imellem os, han var tillige overbevist om, at de skulde sikkert staa os bi, naar Tiden kom, at vi skulde ud mod Fjenden, han havde altid staaet ved 16. Regiment, men det viste sig snart, hvorledes de opførte sig med at løbe over til Preusserne og give dem Underretning om hvor Styrke og Stilling. Da han var færdig med sin Tale, red han og Regimentskommandøren, Major Wolle og deres Adjudanter, og siden efter, da vi havde faaet os lidt Forfriskning, marscherede vi igen til Aageby.

Nu havde vi først Ophold der omtrent i tre Uger, og Tiden hengik meget hurtig, vi var næsten til Øvelse hver Dag fra Morgen til Aften, dels til Exersits, dels i Felttjeneste, til Læsning og Skiveskydning, en Gang imellem havde vi en Marschtur, en Gang om Ugen var vi i en Landsby, som hedder Loit, til Doctervisitation.

Den 26. om Aftenen fik vi Ordre til at stille næste Morgen Kl. 5½, til denne Tid stillede vi og marscherede fra Aageby til en anden Landsby, som hedder Ranmark, Vejlængden var 4½ Mil, det var en Milsvej fra Flensborg, det var den Gang en frygtelig Vej, vi gik i Søl og Pøl lige til Knæerne, Støvlerne rendte tilsidst rundt paa Fødderne, vi naaede ikke ovennævnte Sted før Kl. 7 om Aftenen. Det var den anden Gang vi prøvede, hvad det var at marschere et lignende stykke Vej.

Ankommen dertil blev vi som sædvanlig indkvarteret, jeg og Sergent Block, forhenværende Købmand Blocks Søn i Stege, blev tillige med 25 Menige indkvarteret hos en Bonde ved Navn Rasmus Rasmussen, det var et udmærket Kvarter, men det gode fik en hurtig Ende for mig, jeg var kun der den samme Nat og næste Dag, da fik Regimentet Underretning om, at det skulde afhente Forstærkningsmændene, som var sendte fra København, og idet Øjemed skulde hvert Kompagni sende to Underofficerer for at afhente nævnte Mandskab, jeg og Korporal Larsen fik den Bestilling og blev kommanderede til ufortøvet at gøre os færdige og gaa til en anden By, hvor vi samlede skulde køre til Flensborg. Vi gjorde os snart færdige og mødte i den By, hvorfra vi straks kørte. Vi ankom til Flensborg om Natten Kl. 2. Ankommen dertil gik vi straks til det saakaldte Commandantskabskontot, hvor vi skulde have Indkvateringsbilletter, hvilket vi straks erholdt.

Jeg i Forening med tre af de andre fik Kvarter hos en Brændevinsbrænder E. Hausendrup i Søndergade, der havde vi det meget godt. Den næste Morgen ganske tidlig skulde vi møde ved Skibsbroen for at modtage Folkene, vi mødte, men der kom ingen Forstærkningsmænd, vi laa saa stille der i to Dage og ventede, imidlertid kom de, og vi var parate til Modtagelsen.

Styrken, som vi skulde have, var over 800 Mand, som vi modtog, med Undtagelse af nogle enkelte Stykker, som ved Sygdom var forhindrede i at komme med. Bestemmelsen var nu vi skulde blive i Flensborg indtil nærmere Befaling, vi maatte saa indkvartere dem. Den næste Dag stillede vi og indkaldte dem til de forskellige Kompagnier, 100 Mand til hvert, og

I KAMP FOR DANMARK

saaledes fik vi snart ordnet alt. Men saa fik vi Befaling, at vi skulde komme med dem. Den 31. Januar marscherede vi saa fra Flensborg til en By, som hedder Satterup, derfra gik vi videre men samtidig stødte vi paa vort øvrige Regiment, som igen skulde flytte ad Dannevirke til. Efter bestemmelsen traf vi som sagt dem og fortsatte i Forening vor lange Marsch, vi gik hele Dagen, langt ud paa Aftenen naaede vi igen vort gamle Standkvarter Aageby i Sydangelen, jeg blev denne Gang indkvarteret hos en anden Mand, en Husmand, der havde jeg det ogsaa meget godt, men det fik ogsaa en meget hurtig Ende. Vi kom dertil den sidste Januar og den 2. Februar begyndte Krigens tordnende Kanoner at lade sig høre ved Mysunde, da anede vi først, at vi skulde med i Kampen, vi havde ikke før tænkt, at det havde naaet saa vidt.

IV.

Krigen begynder. - Kanonerne ved Mysunde. - 12 Timer i øsende Regn. - 64 Granater i een Time.

Saa snart vor Kompagnicommandeur havde hørt Skydningen, erholdt vi øjeblikkelig Befaling til at holde os parate til hurtig Udrykning, henimod Aften fik vi Ordre til at stille med alt vort Kram.

Vi marscherede nu ad Slesvig til, og kom til en Landsby, som hedder Scholleby, omtrent $\frac{1}{2}$ Fjerdingsvej fra Slesvig og $\frac{1}{2}$ Fjerdingsvej fra Slien. Vi ankom dertil Kl. 12 om Natten, blev indkvateret 100 Mand hos hver Bonde, det vil sige vi kom ind i et Hus under Taget, men med den Befaling at ingen måtte lægge sit Lædertøj. Vi gik i Seng med Klæderne paa, sov saa godt vi kunde i henved 2 Timer, da blev vi pludselig alarmeret og blæst ud.

Vi marscherede noget nærmere Slesvig, kom ind paa en Mark og stod der i 10 a 12 Timer i et øsende Regnvejr, vi var gennemvaade. Henad Eftermiddagen kom vi atter til Scholleby, den 4. Februar stiller vi igen og stod paa Marken som Reserve, men da Klokken var 9, fik vi Ordre til at marschere til Slesvig. Ved Ankomsten dertil blev mit Compagni beordret til at marschere ud paa den lille ø, Maageø, som ligger i Slien mellem Slesvig By og Landet ved den anden side. Vor Opgave var at dække Kanoner, hvis Fjenden muligen vilde slaa Bro over. Det var første Gang vi lugtede det tyske Krudt, de sendte os 64 i en Time af deres uvelkomne Granater, vi slap med Tabet af en Mand, som blev meget let saaret i det ene Laar. Om Aftenen i Mørkningen blev vi afløste af et Compagni af 15. Regiment.

Vi marscherede nu igen tilbage til Scholleby, men maatte snart ud igen og saaledes gik det Dag for Dag og Natten med.

V.

Dannevirke rømmes.

Den 5. om Aftenen stillede vi igen som sædvanlig, Kaptajnen sagde at vi skulde afmarschere, men hver Mand skulde forholde sig saa roligt som mulig og alle skulde sørge for at komme med.

Ingen vidste hvad det skulde betyde, og ingen vidste, hvor vi skulde hen, vi marscherede eller rettere sagt, vi løb, snart mærkede vi, at vi vendte Ryggen mod Fjenden og gik ad Flensborg til, da anede vi først, at vi rømte Dannevirkestillingen, vi marscherede nu den ganske Nat, om Formiddagen omtrent Kl. 9½ ankom vi næsten tæt til Flensborg, der gjorde vort Regiment Holdt. Vi troede, at vi skulde have været ind i Byen og faaet nogen Mad og Hvile, men det blev ikke tilfældet, vi maatte straks udsætte Poster imod Fjenden, som forfulgte os. Vi stod nu den meste Dag, da Kl. var 3 om Eftermiddagen, maatte vi igen marschere en Mil ud imod den Side, hvorfra vi ventede Fjenden, nemlig fra Mysunde for os om muligt at møde ham og holde ham saa længe som muligt, men til alt Held for os mødte vi ham ikke, vi marscherede saa imod Flensborg igen, men i Stedet for at komme ind i Byen, drejede vi til Højre og gik hen til en Landsby, der hedder Tostrup, som ligger imellem Flensborg og Holnos, fra Holnos er Overgang til Als fra Angelen.

Vi naaede nævnte Landsby i Mørkningen, blev saa indkvarteret 250 Mand hos hver Bonde, vi troede, at vi nu skulde faa en ordentlig Søvn, hvilket vi saa højligt trængte til, men det blev endnu den Gang afslaaet.

Regimentscommandøren havde erholdt Efterretning om, at Preusserne ikke var en halv Mil fra os med en Styrke paa henvend 20,000 Mand, vi maatte straks paa Feltvagt igen, det var en daarlig Fornøjelse og tilmed et frygteligt Vejr med Frost og Sne, men her var ingen Ynk. Da Klokken var 2 om Natten blev Feltvagterne trukne ind, vi stillede Kompagnivis, da alt var samlet, commanderede vor Kaptajn, Premierløjtnant Toldberg, "Bajonetten paa", og derefter "Løb", vi løb nu alt, hvad vi kunde derfra og op igennem Flensborg.

VI.

En, der narrede Preusserne.

En Menig af vore meldte til Kaptajnen, at han var syg og ikke kunde med, langt mindre løbe, Kaptajnen rystede paa Hovedet og sagde, at saa maatte han blive tilbage, der var ikke andet at gøre, men han blev saa rimeligvis taget til Fange af Fjenden.

Altsaa han blev og lagde sig til Ro igen, om Morgenen kom Manden paa Gaarden og vækkede ham og sagde, at han i Dag skulde køre til Flensborg, hvis han vilde med, saa maatte han godt køre med ham. Manden vidste godt, at Preusserne snart kom, og da var det ikke raadeligt for ham at have en dansk Mand i sin gaard. Han fik ham overtalt til at køre med, for at blive af med ham, da de havde kørt et lille Stykke Vej, blev Bonden opmærksom paa, at der kom 10 Preussiske husarer ridende paa en Vej, som løber tværs over Landevejen, hvor de kørte, Bonden sagde, at nu kunde han ikke have paa Vognen mere, for der kom en fjendtlig Patrolje, han maatte nødgages til at staa af, og se hvorledes han bedst kunde redde sig, skønt han daarligt kunde gaa, imidlertid var de Husarer forbi, og han begyndte at glide saa smaat igen, men ganske kort han kun gaaet, førend han saa flere Husarer, men som denne Gang kom lige imod ham. Hvad skulde han nu gøre? I sin Angst sprang han over Hegnet og dækkede sig bag samme, det lykkedes ham godt, de red forbi, uden at opdage ham. Men nu mærkede han, at han ikke kunde komme længer, da Preusserne var komne længer og tættere frem. Han opdagede imidlertid en Herregaard, som ikke laa langt borte, hvilken han begyndte at gaa efter. Paa Vejen derhen kom en forbi en stor Mærgelgrav, der tog han den Beslutning at smide alt sit Tøj, baade Kongens og sit eget, hvilket han saa gjorde. Nu gik han videre og naaede Gaarden. Folkene paa Gaarden var saa skikkelige, skønt de var tyskere, at de lod ham faa nogle gamle civile Klæder. Nu kastede han Resten af sine militære Klæder og iførte sig de andre. Herefter gik han til Flensborg. Da han naaede dertil, gik han straks til Havnen, han tænkte, at han nu nok kunde slippe og komme med et af vore Skibe til Als eller Fyn. Men da han kom til Havnen havde Preusserne og Østrigerne besat Havnen. Han gik saa derfra og op til sin gamle Vært, en Værtshusholder, som ikke boede langt inde i Byen. Da han ikke godt kunde gaa paa Grund af sin Sygdom og der tillige var svær Trængsel af fjendtlige, gik Tiden langt ud, men han naaede da sin gamle Vært. Da han kom ind i Stuen, var hele Huset opfyldt af fjendtligt Militær. Manden, som saa og genkendte ham, vinkede til ham, at han skulde gaa ud i køkkenet. Han fortalte nu Manden sine Hændelser, og denne lovede, at han nok skulde hjælpe ham tilbage til den danske Armè, hvis det var ham muligt.

Han opholdt sig der nogle Dage og gik mellem Preusserne, naar en spurgte, hvad han var for en Person, svarede Manden paa Tysk, at det var en, som havde arbejdet paa Jernbanen, men som nu paa Grund af Krigen var opholdt, de lod sig nøje med det, Manden sagde.

Nu sagde han en Morgen til sin Vært, at det var bedst, han prøvede paa at komme Hjem, Manden gik saa ud ad Landevejen. Det gik godt en lang Tur, men da de naaede ud til de fjendtliges yderste Kæde, maatte de ikke komme længere for Posterne, de maatte saa

I KAMP FOR DANMARK

tilbage igen, da de mødte nogle preussiske Officerer. Borgeren fra Flensborg spurgte dem ud, om ikke denne Person maatte gaa igennem Kæden, det var en fattig Mand fra Fyn, som havde arbejdet ved Jernbanen, og som nu gerne vilde Hjem til sin Familie. En Løjtnant saa noget paa ham, men tog et Stykke papir op af sin Lomme og rakte ham, han takkede, og fik nu Tilladelse til at passere igennem, han rejste nu Hjem til sin Kone paa Fyn og opholdt sig der en 14 Dages Tid, han tog saa med Dampskibet fra Faaborg til Sønderborg og meldte sig atter til Tjeneste ved Compagniet, glad over at være sluppet godt fra dem den Gang.

VII.

I Dybbøl Skanser - Kvartererne paa Als. - Forposttjeneste. - I Kamp i yderste Forpostkæde.

Vi andre ved Regimentet løb som sagt helt igennem Flensborg uden Mad og uden noget at drikke og uden Søvn i to Nætter og meget ømme Lemmer. Lidt ude paa Vejen fik vi et kort Hvile, Folkene lagde sig ned paa Vejen i Sneen, lig Kreaturerne, meget udmattede, men de maatte straks op igen og fortsætte Marschen ad Sønderborg til. 5 Mil havde vi dertil, med Fjenden i Ryggen paa os, men endelig langt om længe naaede vi Dybbøl Skanser om Aftenen Kl. 6. Vi havde nu en halv Mil til Sønderborg, men vi tænkte, at naar vi kom dertil, var Tiden endelig kommen, at vi skulde have Ro og Hvile en Nat. Men det kunde endnu ikke tillades os, i Stedet for at komme ind til Sønderborg, maatte vi straks paa Skansen Nr. 9 paa Vagt.

Kompagniet marscherede nu ned i Dybbøl By for at inddeles til Skansevagter, da vi kom derned spurgte Mandskabet Officererne ad, om de ikke skulde have noget at spise. Kaptajnen svarede:

Vi har heller ikke noget, heller ikke en Pibe Tobak, men vi maa bide til i Morgen. Den næste Dag kom vor Fører ud med Beskøjter og røget Flæsk hvilket vi modtog med Begærlighed. Vi maatte nu blive paa Skanserne 8., 9. og 10. Februar. Den 11. Februar om Middagen blev vi afløste af 15. Regiment.

Vi marscherede nu til Sønderborg, hvor vi skulde indkvarteres. Jeg tilligemed 600 Mand af Regimentet blev indkvarteret hos Købmand Kayberg, der var et farligt roderi mellem saa mange Tropper. Jeg og en Korporal gik straks i Byen for at faa os nogen varm Mad, vi gik hele Byen rundt, men vi kunde hverken faa varm eller kold Mad, Folkene havde ikke en Gang noget til dem selv. Imidlertid fik vi os en Kop Kaffe hos en Værtshusholder Larsen og tillige lejede vi os et Kammer med Seng hos ham paa vor egen Regning.

Den 11., 12. og 13. Februar havde vi nu Kvarter i Sønderborg, om Dagen gik vi paa Arbejde i Dybbølstillingen og kom ind til Lejren hver Nat.

Den 14. marscherede vi igen paa Forpost, vi kom paa en Feltvagt en Mil fra Sønderborg og stod i Stenderup Skov. Fjenden angreb den dog ikke. Næste Dag blev vi afløste og trukket tilbage til Dybbøl, hvor vi stod i Reserve. Den Dag angreb Fjenden, og vi maatte straks i Kæde, men Fægtningen ophørte snart og Fjenden trak sig tilbage, og vi kom ind til Dybbøl igen. Den næste Dag blev vi afløst og kom paa Skanserne, hvor vi var til næste Middag Kl. 12, nu blev vi afløste og kom til Sønderborg, men straks videre paa Landet paa Als, til en Landsby, som hedder Stilbro, to gode Mil fra Sønderborg. Vi marscherede den Dag igennem Augustenborg. Den næste Dag fik vi igen tilladelse til at spasere, vi marscherede til en anden Landsby Meels, en Fjerdingvej fra den lille Købstad Nordborg, der fandt jeg et godt Kvarter hos en Mand, som hedder J. P. Christensen. Den 22. var Kommandersergeant Plato med 44 Menige paa Strandvagt ved Allsund paa Færgegaarden Herritshøi. Da vi havde været der i 24 Timer, blev vi afløst af 17. Regiment og kom tilbage til vort Kvarter, men da fik vi igen Ordre til at flytte.

Om Eftermiddagen afmarscherede vi igen tilbage til Stolbro, ankommen dertil blev jeg

I KAMP FOR DANMARK

og Kommandersergeanten og to Underkorporaler indkvarteret hos Smeden i Byen. Da Smeden og hans Kone hørte, at jeg var fra Møen, vilde de endelig have, at jeg den næste >Dag skulde spasere med dem ud til en anden By for at besøge deres Familie, en Mand som ogsaa var fra Møen. Det vilde jeg gerne, men den næste Dag, da jeg kom til min Kompagnikommandant for at erholde Tilladelsen, nægtede han mig det, og jeg maatte saa naturligvis blive fra Besøget.

Den Gang havde vi det saaledes, at vi var paa Forpost i tre Dage og paa Landet i 6 Dage, senere blev det forandret. Imidlertid var den gode Tid til Ende, og den 28. stillede vi om Morgenen Kl. 3½ for at marschere paa Forpost. Kl. 9 om Formiddagen var vi i Dybbøl og afløste de Regimenter, der havde haft deres Tur. Nu var Tiden inddelt saaledes, at vi var paa Forpost 6 Dage ad Gangen og ligeledes paa Landet.

Den første Dag af denne Forposttur laa vi i Barakkerne bag Skanserne, den anden Dag var vi i Sønderborg, som Reserve, den 1. Marts om Morgenen Kl. 7 rykkede vi ud igen og stod den Dag som Vedet, den 2. blev vi afløst og kom ind paa Skanserne, den 3. kom vi igen til Sønderborg. Mandskabet fik alle Kvarter paa Slottet, jeg og 10 andre Underofficerer af vort Regiment blev indkvarteret i Byen hos en Værtshusholder i Stadt London.

Den 4. om Morgenen Kl. 7 afmarscherede vi igen, vi skulde den Dag have yderste Forpostkæde, og stod paa Vagt ved Ragebøl. Om Morgenen Kl. 7 angreb Fjenden vore Vedetter og kastede dem hurtigt tilbage. Vi kom straks alle i Ilden, men maatte vedblive at retirere for Overmagten, efter 3½ Times Fægtning trak Prøjserne sig tilbage og vi indtog vor gamle Stilling igen. Vort Tab var den Dag ikke stort. Kl. 12 blev vi afløst af det 5. Regiment, og nu var denne Forposttur til Ende.

Vi marscherede straks efter Sønderborg og videre paa Landet. Denne Gang kom vi til den anden Side paa Als. Vejen var 2 Mil. Vi skulde til en By, som hedder Vibøge, vi kom dertil Kl. 7½ om Aftenen. Jeg og vor Vaabenmester, Sergeant Brocks og Korporal Jensen blev indkvarteret tilsammen hos den unge Gaardejer Bendixen. Vi havde det meget godt, men ellers en daarlig By for Soldaterne at være i, baade paa den ene og den anden maade. Vort Ophold var her som andre Steder, sædvanlig i 6 Dage. Tiden gik med Istandsættelsen af vort Tøj, den 7. Marts blev jeg udcommanderet, jeg skulde møde med Heste og Vogn i Augustenborg om Formiddagen Kl. 2 for at modtage Fourage bestaaende af Hø, Halm og Havre til Kompagniets Heste, den Dag saa jeg det meget omtalte Slot, som Hertugen af Augustenborg før har beboet, men som for Tiden afbenyttedes som Feltlazaret for syge og saarede Krigere ved Armeen. Efter at jeg havde gennemset denne lille By, vendte jeg tilbage til Sønderborg.

VIII.

Kampen paa Dybbøl 17. og 28. Marts.

Nu var vor Hviletid til ende for denne Gang og den 2. marscherede vi til Sønderborg, hvor vi blev indkvarteret paa Slottet.

Den 12. Marts afmarscherede vi Kl. 6 om Morgenen igen ud i Forpostlinien. Den 1. Dag stod vi som Piket, den 13. i Skanserne, den 14. kom vi ind i Sønderborg som Reserve, den 15. marscherede vi ind paa Forpost igen og den 17de blev vi afløst og kom i Løbegravene imellem Skanserne 9 og 10. Den Dag angreb de fjendtlige og Slaget varede fra om Middagen Kl. 12 og hørte ikke op før det blev mørkt om Aftenen. Det var den Dag en morderisk Ild paa begge Sider.

Det var Slaget ved Dybbøl den 17de Marts 1864.

Da Fægtningen var tilende blev vi afløste og marscherede til Sønderborg og blev indkvarteret paa Slottet. Vi maatte os næste Morgen holde os parate fra Kl. 5 og til den var 7 for i Tilfældet at Fjenden rykkede frem til Angreb igen.

Nu havde den Forpostfægtning Ende, og Kl. 10 Formiddag spaserede vi paa Landet, denne Gang skulde vi ikke saa langt ud, vi skulde ligge i en Landsby tæt ved Sønderborg ved Navn Ulkebøll. Ankommen dertil efter en Times forløb, blev jeg og Sergeant Brøchs indkvarteret hos en Husmand P. Jensen.

Nu blev vor Forposttur forandret igen, nu havde vi kun faa Dages Frihed paa Landet og 6 Dage i Sundeved paa Forpost.

Den korte Tid fik snart Ende, og den 20de Marts marscherede vi atter paa Forpost ved Dybbøl, vi havde den Dag Vagt imellem Ragebøl By og Dybbøl Kirke under Kommando af en Leutnant Kofod, vi blev som sædvanlig afløste, da de 6 Dage var tilende, uden at der forefaldt noget af videre Betydning.

Den 26de marscherede vi paa Landet igen, men kun meget kort til en By, som hedder Kjær, lige ved Sønderborg, vi ankom dertil henimod Aften i Mørkningen.

Det var Paaskeaften, jeg og Korporal Jensen samt omtrent 24 Menige og Underkorporaler blev indkvarteret i den By hos en Bonde, som hedder C. F. Clausen, det øvrige af Kompagniet marscherede til en anden By Nordborg.

Paaskedag holdt vi omtrent hellig, vi affyrede vore Geværer og modtog vor Naturalforplejning, derefter havde hver Mand Tilladelse til at gaa i Kirke i Ulkebøll.

Den 28. Marts, 2. Paaskedag om Morgenen ganske tidlig Kl. 3 blev vi alarmeret paa Grund af, at vi hørte Gevær- og Kanonskydning i Dybbøl. Vi maatte straks stille, men blev staaende udenfor Byen som Reserve, vi skulde dække Overgangen over Alssund, hvis Prøjserne muligen under Fægtningen paa Skanserne vilde slaa Bro over ved Stenderup Skov. Vi stod paa et Sted, hvor vi kunde overse hele Fægtningen, som varede fra om Morgenen Kl. 3, til Kl. 10 om Formiddagen, da trak Prøjserne sig tilbage med et stort Tab af Faldne. Det var den 2. Gang, de stormede Skanserne, men maatte vende tilbage med uforrettet Sag.

Det var Slaget ved Dybbøl den 28. Marts 1864.

Den 30. Marts om Eftermiddagen Kl. 5½ afmarscherede vi ad Sønderborg til og skulde

I KAMP FOR DANMARK

paa Forpost, den Dag stod vi som Reserve ved Barakkerne. Den 31. kom vi til Sønderborg paa Slottet, Underofficererne kom i Byen. Den 1. April rykkede vi atter ud og var paa Skansen Nr. 2. Den 2. var vi igen i Sønderborg.

Mandskabet var indkwateret i Strandgaden i et Pakhus eller Kornmagasin, vi andre i Byen. Den 3. henimod Aften skulde vi ud igen, 7. Kompagni stod opstillet i Storgaden ved Raadhuset. Prøjserne skød med Granater ind i Byen. I det samme kom 4. Kompagni og vilde marschere hen forbi os, da der kom en Granat fra Broager paa 3 Lispund og sprang midt i Kompagniet, 30 Mand blev skudt eller saaret, det var et farligt Syn at se og ynkelig at høre de arme Mennesker, hvor de jamrede sig.

IX.

Sønderborgs Bombardement. Blodige Dage i Skanserne.

Prøjserne vedblev at beskyde Byen værre og værre, vi kunde saa ikke blive der længere, men maatte løbe udenfor Byen og blive samlet ved Møllerne, der blev vi til i Mørkningen indtil Skydningen omtrent ophørte, vi skulde den Aften paa yderste Fløj, som vi ogsaa kom, det var den Nat et meget ubehageligt Vejr med Storm og Regn og Mørke, saa man ikke kunde se.

Om Eftermiddagen da Granaten slog ned i 4. Kompagni blev vore Ambulancer hentede for at hjælpe til at faa de saarede transporteret ud af Byen til Lægerne, de kom først ud til os om Natten Kl. 12. Vor Kaptajn var den Gang ude i Kæden, hvor de skulde ud for at melde sig til ham, hvilket de gjorde. Da de havde meldt dem til Kaptajnen og vilde gaa tilbage, stormede Prøjserne med en Patroille og skød paa vore, en blev saaret og det var den ene Ambulance, min Landsmand Smed Niels Christiansen fra Tjørnemark paa Møen, en Kugle gik igennem hans højre Arm. Vi fik saa en anden Ambulancesoldat, det var en Smed fra Sjælland.

Den 4. marscherede vi til Barakkerne ved Sunsmark paa Als, den 5. stillede vi til Udrykning om Morgenen Kl. 5, den 6. om Natten Kl. 12½ blev vi igen blæst ud, og marscherede igennem Sønderborg over Broen og besatte det nodre Brohoved, vi maatte nu blive der til om Morgenen Kl. 6. Da Fjenden ikke gjorde Angreb kom vi tilbage paa Als.

Den 7. marscherede vi igen over og besatte Skanse Nr. 5. Resten af Kompagniet besatte Løbegravene imellem Nr. 5 og 6, det var den Nat og Dag en rædsom Regn af Granater, min Landsmand, en Mønbo, Hans Hansen fra Mandemark blev truffen af en Granat og døde øjeblikkelig.

Vort Kompagni havde i de 24 Timer 10 Mand saarede og døde.

Kl. 9 om Aftenen blev vi afløste af 10. Regiment, og kom ind i Brohovedet, hvor vi laa i Telte som Reserve.

Den 11. om Morgenen Kl. 3½ blev vi alarmeret, vi besatte den Morgen de ny Værker paa venstre Fløj, men da Angrebet ikke blev noget videre, kom vi atter tilbage til Brohovedet.

X.

Regimentet som ikke vilde paa Forpost.

Den 13. om Morgenen Kl. 3½ marscherede vi fra Sønderborg til vort gamle Standkvarter (2Mil), vi kom dertil om Natten Kl. 2 og jeg erholdt mit gamle Kvarter hos Smeden. Den 14. havde vi Frihed med Undtagelse af Pudsning, den 15. om Eftermiddagen Kl. 2 marscherede vi atter paa Forpost. Nu gik det akkurat ligesom ved Dannevirkestillingen, vi havde ingen frihed mere, vi laa paa Marken hele Tiden. Mandskabet var meget fornærmet over, at de atter skulde paa Forpost igen, de havde kun haft en Dags Frihed, da vi henimod Aften kom til Møllerne ved Sønderborg gjorde Regimentet holdt, og vi fik Hvil, imens talte Mandskabet af hele regimentet sammen om, at de ikke vilde paa Forpost den Aften, de mente, at det ikke var deres Tur. Der blev et farligt Styr. Officererne kommanderede, men Mandskabet blev staaende, til sidst gik det endog saa vidt, at Brigadekommandøren kommanderede Officererne til at trække Klingen og hugge ind paa dem, men det kunde ikke hjælpe noget, Mandskabet sagde til Officererne, at de maatte tage dem i agt, de maatte huske paa, at vi havde ladte Geværer. Da de længe havde tumlet med dem og ikke kunde faa dem til at marschere, sagde Brigadekommandøren at hvis Mandskabet ikke nu i Aften marscherede paa Forpost, da vilde hver tiende Mand blive skudt.

Endelig kom vi da af Sted, det blev ogsaa den sidste Gang, vi marscherede derud.

XI.

De sidste Dage i Skanserne. - Den 18. April.

Vi skulde den Aften paa venstre Fløj, men ankom først dertil Kl. 12 om Natten. Vi besatte Skansen Nr. 1 med en Deling. Resten af Kompagniet laa som Reserve tæt bag Skansen, vi mistede i de 24 Timer mange ved Kompagniet. Den 16. blev vi afløst og marscherede til Brohovedet, og den 17. marscherede vi ud igen paa højre Fløj, jeg laa som Reserve bag Løbegravene imellem Skansen Nr. 10 og Alssund. Vi var glade for den Plads vi havde faaet, og mente, at der kunde vi sagtens komme godt fra, men det blev ikke Tilfældet.

Den Aften og hele Natten var Skydningen ikke nær saa stærk som den hidtil havde været, hvorover vi naturligvis var glade, men i Morgenstunden og op ad Formiddagen begyndte Skydningen fra alle Kanter og med en saadan Voldsomhed med Granater, at man skulde tro at det var Geværskud.

Denne Kanonade varede en lang Tid, da begyndte Stormen med Infanteri, vi holdt vor Plads endnu en Tid, men da blev der blæst Retirade, vi retirerede et ganske kort Stykke og besatte et Hegn, men opholdt os der kun ganske kort. Vi trak os ned mod Vandet og langs med Alssund tænkte vi at komme ind til Sønderborg, men ganske kort efter mødte vi de fjendtlige, som var trængt ind fra venstre Fløj, vi besatte en Bakke ved Alssund og holdt den en lang Tour, men med et blev vi helt omringede og beskudte fra alle Kanter. En Løjtnant Fischer af 6. Kompagni faldt ved min venstre Side, truffet af en Kugle i Munden, men han døde dog ikke, en Sergeant faldt ved min højre Side, truffet af en Kugle i højre Haand og ind i Underlivet, om han døde fik jeg ikke Lejlighed til at erfare, men baade han og den Løjtnant, som blev beskudt, blev tagne til Fange. Der var nu ikke mere for os at gøre, vi maatte saa bede om Pardon og overgive os, hvilket vi gjorde, der faldt mange Mennesker paa det Sted af vore.

Det var Slaget og Stormen paa Dybbøl Skanser den 18. April 1864.

XII.

Et Brev fra Armeen den 18. April 1864.

(Nedskrevet umiddelbart efter Kampen).

Nu er da sket, som vil spørges med inderlig Sorg overalt i Danmark, vi havde i Formiddags forladt Dybbølskanserne, inddraget Broerne, trukket Kanonerne tilbage til Als, og vendt Mundingen over mod Sundeved for at begynde en ny Kamp for at værne den sidste Rest af Slesvig.

Kommer denne Tilbagemarsch uventet for nogen, er Skylden nærmest den, at han har lagt en større Maalestok for vor Modstandsevne end Billighed tillod, kommer den for tidlig for andre, er det fordi de er ubekendte med næsten alle de sidste Dages sørgelige Begivenheder, hvoraf dette Tilbagetog var en nødvendig følge, ubekendte med Soldatens Udmattelse, med Ulykker og Tab, som maatte dølges saa meget som muligt. Men mon der ogsaa findes nogen, som efter at have gjort sig bekendt med alt, hvad der til i Dag er blevet ydet og opofret af Armeen, synes at det ikke slaar til, eller forlanger endnu mere. Havde ikke alle vore Forpostregimenter marscheret over Frederik den Syvendes Bro hver Aften i de sidste 8 Døgn med den Bevidsthed, at deres Rækker vilde blive formindsket inden de vendte tilbage igen og uden at de fik Lejlighed til at svare med et eneste Skud, og dog indtog hver Mand sin Post og stillede sig til Skive paa de gennemskudte Brystværn, i de aabne Løbegrave, overalt, hvor Kommandoen kaldte dem. Har man ogsaa været i Stand til at danne sig et tydeligt Begreb om, hvad det vil sige at lide og udholde som Soldater og Befalingsmænd, den ene med den anden, har maattet udholde?

Siden i fredags otte Dage er der faldet omtrent 500 Skud i Timen, jeg vælger en Angivelse fra Overkommandoen, skønt der i dette Tilfælde gerne kunde have været nævnt et endnu større Tal uden at træde Sandheden for nær. Altsaa 500 Granatskud i Timen gør 12000 i Døgnet, og i 6 efter hverandre følgende Døgn har skiftevis ethvert Regiment ligget sammenkrøbet i Huller og Grøfter af denne med hele Læs sprængte Jernstumper gennempidskede Jord, under en Helvedes Larm af hylende og brummende Granater, som sprang omkring dem, og søgte og fandt dem under enhver Dækning. De havde sat deres Geværer fra sig, de laa ørkesløse og ventede paa Døden, nej, ikke paa Døden, en Geværkugle dræber, men de nyopfundne Granater sønderslider og parterer deres Ofre, flænger de blodige Kødstumper omkring i favnevis Afstand og i Stykker, saa det undertiden ikke er muligt at genkende en Legemsdel.

Naar Bonden saa siden skal til at pløje disse Marker, vil han støde paa flere Jernstumper end Sten, hans Plov vil blive sløv af alt det Jern, som Jorden gemmer.

Dagen gik som den kom for disse Regimenter. Natten bragte ingen Hvile, ingen Forløsning, Prøjserne tav kun saa længe, til deres Kanoner blev afkølede og begyndte saa igen. Mørket forøgede Rædslerne, man saa under det kun tydeligere Bombernes Vej i den røde Stribe, Bransrøret dannede efter sig, gik Bomben over dem, saa meget des bedre, slog den ned hvor de laa, var det ikke muligt at undvige dem.

De trufnes Blod oversprøjtede dem, der hørte deres ynkelige Klageskrig og hjalp dem

bort. Saadanne Optrin gentoges hyppigt i seks Gange fire og tyve Timer.

Ambulancesoldaterne var altid til Stede, ledede af to modige Førere, Hallas og Meyer, de havde under hele krigen forrettet deres sørgelige Gerning med Udholdenhed, Iver og Selvfornægtelse, som maaske kunde gøre Fordring paa større Opmærksomhed end de hidtil har fundet.

Til sidst kunde de ikke mere faa Vogn til at køre ud efter de saarede, Kuskene saa, at det var Døden, som ventede der, Skanserne var sammensunkne, Barakkerne gennemskudte, man kogte Kaffe ved de knustne Brædder, hist og her fandtes under Fjælene Liget af en uforsigtig Soldat, som havde søgt Læ og ligget upaaagtet derinde i flere Dage, ingen som helst Plet i Stillingen var sikker, Kuskene turde altsaa ikke tage ud til Forposterne.

Ved de, hvad man gjorde? - Man bød dem 24 Sk. for hvert Døgn, de tøvede derovre, for den Pris gik de siden ud i Skarevis. En Skilling for Timen, saa højt vurderede man Livet i de sidste Dage.

Omsider kunde Mandskabet ikke heller udholde denne Forposttjeneste, foruden den vedvarende kanonild, var Fjendens Løbegrave til venstre rykket ind mod os paa 200 Alen, at vise Hovedet op over Brystværnet var Døden, det var ikke længer muligt at koge Maden omkring ved Gravene, og at gaa efter den, der blev bragt fra Dampkøkkenet, havde heller ingen Lyst til, den skulde hentes over en aaben Mark, der uafbrudt blev overhaglet af Granater, de foretrak at blive liggende, spiste hvad de havde med dem og sultede siden. Hele Regimentet traadte omsider frem for deres Kommandør og forlangte i høflige og ærbødige Udtryk at blive førte mod Fjenden i Stedet for at ligge ørkesløse til kanonføde i Løbegravene, de bad og tiggede derom, og da man fortalte dem, hvorfor det ikke lod sig gøre, gik derover igen tavse, uden at man hørte dem synge som ellers, men de gik dog. Hvor skal I hen? "Til Slagterhuset"! var Svaret. "Derfra kører vi i Skoven til lazarettet" føjede en anden til.

En Forstærkningsmand af 17. Regiment gik og saa ned for sig, uden at deltage i de andres Samtaler. Da han kom til Broen, syntes han pludselig at vaagne, han strakte sin haand i Vejret og raabte højt og gennemtrængende: Farvel alle Mennesker!

Saa tav han og gik over imod de andre. Der laa i disse Ord, og endnu mere i hans Stemme, saa megen Bedrøvelse og Haabløshed, som jeg ikke er i Stand til at beskrive.

En bekendt Franskmand, der var til Stede under disse Optrin, og som havde gjort den sidste italienske Krig med, traadte i Jordan med megen Heftighed og paastod med hele sin sydlandske Natur, at det var Galskab at drage Folkene ud i Stillingen. De fik ikke en fransk Soldat dertil svor han paa.

Saaledes blev vi da ved at holde Stillingen, laa midt i Skanserne eller omkring dem uden at give noget Livstegn fra os, kiggede en Gang imellem over brystværnet, ikke for at høre om Fjendens Haglvejr ophørte, men for at spejde efter, om han dog ikke snart vilde vise sig til Syne. Hvad nu Skanserne i den sidste Tid vil sige, det skal I her faa en beskrivelse af.

I Skansen Nr. 6, den største, den de Fremmede i deres Omtale har kaldt for Dybbølstillingens Malakoff, var ikke andet end en sammenskudt Grusdyng med nedfaldne Terrasser, oprevne Blenderinger, som man dagligt maatte grave Kanonerne ud af, Kanonerne var forskudte, demolerede, næsten alle ubrugelige, Palisader laa knuste omkring i Gravene, Broen, som førte ind til den var saa ødelagt, at man en Tid kun med Varsomhed kunde overskride den.

Blokhuset indenfor med et Tag af 12 Tommer pommerske Bjælker og derover Jord, og derover igen Sandsække, havde i mange Dage været sammenskudt.

I KAMP FOR DANMARK

Et af de sidste Døgn slog lige efter hinanden flere Bomber ned i Taget, knuste det og begravede Soldaterne undet dets Ruiner.

Det murede og hvælvede Krudttaarn truede hvert Øjeblik med at dele sin Genboers Skæbne, enhver springende Bombe bragte det til at ryste.

Alle de andre Skanser var det gaaet bedre, nogle af dem havde endnu nogle brugelige Kanoner, andre ingen, lutter gennempløjede Jordhobe, der tilsidst afgav en saa slet Dækning, at Soldaterne foretrak Opholdet uden for dem paa Jorden, det var dog deres sædvanlige Natteleje, efter at Barakkerne ikke længer kunde give dem læ.

Hver Gang vi om Natten, naar Skydningen et Øjeblik aftog, bragte en ny Kanon i Stillingen, og Fjenden opdagede den Morgenen efter, overvældede han den saaledes med sine Granater og Bomber, at den ofte var ubrugelig efter at have gjort nogle Skud. Saa tav vore Skanser aldeles, ikke fordi Prøjserne daglig skød Artilleristerne bort og om Natten officererne og Arbejderne, som kom frem for at udbedre disse, der var bestandig en ny, der beredvilligt traadte i den faldnes Sted, men fordi de skød Kanonerne bort, saa snart de kom til Syne, uagtet vor Tavshed, vedblev Prøjserne alligevel at fyre. Efterhaanden som deres Løbegrave nærmede sig os, saa man af og til en fjendtlig Stabsofficer vise sig paa et fremspringende Punkt, hvorfra han kunde se Skytsets Virkning. I Reglen holdt de sig omhyggeligt skjulte, det var ikke muligt at opdage en Fjendes Nærhed eller hans Skud og Værker før i det Øjeblik, den havde Røg efter et Skud, undertiden i en halv Mils Afstand.

Det uden Tvivl en meget god, i alt Fald en sikker Krigsførelse, men den viser i hvert Tilfælde blot, at Prøjsernes Skyts er langt bedre end deres Soldater.

Det Mod, der kun vover at komme til Syne en halv Mil borte tager sig i den lange Afstand næsten ud som Fejghed.

Og hvad er det saa for Soldater, der nu i 10 Uger har tvunget Prøjsens og Østerrigs alle Vegne fra sammenskrabede Horder til at standse uden for disse smaa sammenskudte Jordhøje?

For at kunde stille en nogenlunde Styrke mod denne uhyre Overmagt, med dens Forbundsfæller tøvende og Løfter svigtede, maatte vi samle ikke blot Nationens bedste og ædlest Kræfter, dens Blomst og dens Fremtid, men med dem ogsaa Familiefædre, Haandværkere fra deres Værksted, Daglejeren fra hans Børn og Hustruer, som bliver brødløse, medens han drog bort, delt imellem Landets Nød, og dem, der savner ham i Hjemmet. Mange kom af sig selv, endnu længe førend der blev kaldt paa dem, de spurgte hvor skal vi staa, hvor skal vi hjælpe? Det var en Armé / mere af Landværn end af Liniesoldater, ukrigsvante, ikke tilstrækkelig indøvede, men alle sammen havde vi Mod, Dristighed og Udholdenhed. Mod disse Folk stillede Prøjserne deres bedste Folk, Gardere, Østrigerne deres krigsvante Soldater, der var blevet slagte saa ofte ved St. Martin, Solferino og Magenta, at de tilsidst havde faaet et Begreb om, hvorledes de burde slaa igen, de stillede alt, hvad Videnskaben havde forbedret i Krigskunsten imod os, Kanoner, som rakte dobbelt saa langt som vore, Geværer, som skyder 5 Gange saa hurtig, og endelig stillede de 5 Mand mod hver af vore og vovede dog ikke at komme til os, anderledes end i dybe Grave nede i Jorden, vovede heller ikke at storme Dybbøl Skanser før vi saa at sige havde forladt dem, først da brød de frem i deres hele overlegne Vælde, udfoldede deres Faner, tog Ørnene paa Skuldrene og bar dem op paa Jorddyngerne for at de skulde flagre der, jublede og sang, men det var en Jubel og en Sang, der ikke gemte Sejrens Melodier.

XIII.

Krigsfange.

Vi maatte som sagt straks aflevere vort Tøj med Undtagelse af Tornystre, Feltkapper og Vaabenfrakker og saa begive os i Fangenskab.

Vi begyndte til Fods saa smaat at glide fra vore Skanser, da Klokken var 2 om Eftermiddagen. Fra Skanserne og ud til Stenderup Skov havde vi kun prøjsisk Infanteri med til at passe paa os, men derfra fik vi Landsenerne til at følge med.

Vi marscherede nu videre, vi fik at vide, at vi skulde til Flensborg den samme Aften, det var 4½ Mil, en temmelig lang Vej for os at marschere, da vi havde ligget paa Marken den foregaaende Nat uden Søvn, men her var ingen Ting at gøre, vi maatte af Sted.

Da vi naaede Gravensteen, som ligger 2 Mil fra Flensborg, troede vi, at vi skulde gøre holdt og have os nogen Forfriskning, nen i Stedet for holdt, fik vi en portion Grøntfoder af nogle Prøjsiske Officerer, som kom ridende, vi maatte nu marschere i Orden igennem Byen. Da vi kom noget ind i Byen kom der flere prøjsiske Soldater med smurt Mad paa Tallerken, som de endelig vilde have, vi skulde modtage, hvilket vi ogsaa gjorde.

Nu gik vi og spiste paa vor Mad, da vi kom længere ned ad Gaden, kom der en dansk Mand med Brændevin i en Dunk, han vilde ogsaa Traktere os, men vi maatte ikke blive staaende, vi skulde vedblive at gaa. Vi drak os hver et Par danske Drammer af Dunken og fortsatte Rejsen.

Ganske kort derefter blev der rekvireret en Vogn, og vi kørte nok saa flot 14 Mand i en Vogn uden noget at sidde paa og med 4 Heste for. Det var en prøjsisk Artillerivogn, de kørte meget hurtig og henimod Aften naaede vi Flensborg, paa Gaden var en umaadelig Masse Mennesker forsamlede for at se de danske Krigsfanger, især var der mange dansksindede civile, saavel Mandfolk som Fruentimmer.

De civile strømmede omkring Vognen og forærede os alle mulige Spise- og Drikkevarer samt Cigarer, Appelsiner med mange andre Ting. Vognen gik kun meget smaat paa Grund af den store Folkestimmel, og jo længere vi kom ind i Byen, des større blev Trængselen. Til sidst holdt Vognen ganske stille i Storgaden, uden for en stor Bygning. Der blev nu sagt paa tysk, at vi skulde staa af Vognen, hvilket vi gjorde. Vognen rullede nu væk, og i det samme var vi omgivne af en Masse Soldater med ladte Geværer (naturligvis Prøjsere). De skulde passe paa, at ingen af deres Fanger skulde snige sig fra dem.

Vi blev nu talte, om vi virkelig var der alle sammen. Imidlertid hørte man Kommandoraabet Marsch, og kom ud i en Baggaard, med det samme gik vi op af en 2 a 3 Trapper og kom op paa et Kornmagasin.

Vi var en 250 Mand, der var Senge til os alle sammen, det vil sige, vi laa op til hverandre i Halm, men det var meget godt. Vi havde prøvet den Tur saa mange Gange, saa hvad det angik, befandt vi os vel.

Jeg og vor Kommandersergeant lagde os og talte lidt om Dagens Forretning, han sov snart ind og svarede mig ikke mere, saa sov jeg med, men vaagnede snart igen og til min Forundring, saa jeg flere Prøjsere spasere op og ned af Gulvet med deres Geværer i Armen.

I KAMP FOR DANMARK

Vi laa i to Rækker, og Posterne gik der imellem os. Jeg havde endnu ikke udsovet og faldt snart i Slummer igen.

Om Morgenens, da vi stod op, vilde vi gerne ned i Gaarden i den friske Luft, men der maatte ikke komme ret mange ad Gangen, noget op ad Dagen fik vi Tilladelse til at gaa ned alle sammen.

En del af Flensborgs Borgere, Mænd og Koner, besøgte os hele Dagen igennem og opvartede os med alle mulige Slags. Hvad vi ikke kunde spise, maatte vi tage med, desuden skænkede de os Piber, Tobak, Papir, Staalpenne, Lak og kort sagt alle mulige nødvendige Ting, hvad vi havde brug for.

Saaledes hengik Dagen, om Eftermiddagen blev der kommanderet, at vi straks skulde stille i Gaarden, de aftalte 250 Mand fra højre Fløj, som skulde rejse videre, vi andre blev tilbage, maatte igen gaa op paa Magasinet.

Da det blev Aften, gik vi atter til Ro, men da Klokken blev 1½ om Natten blev vi vækkede og stillede i Gaarden. Vi blev talte og marscherede igennem Gaderne til Baanegaarden, Toget var parat til at modtage os, og snart sad vi inde i Vognene. Lokomotivet med de bagved værende Vogne begyndte at glide og vi hilste af med Flensborg om Morgenens Kl. 3. Det var et Ekstratog, der gik med os, vi gjorde ikke holdt ved mange Stationer. Vi kom forbi Slesvig paa en halv Mil nær, og forbi Rendsborg, Neumünster, Wrist, Pinneberg, Elmhorn og snart var vi i Altona og kom ud af Vognene. Vi passerede langs det paa Banegaarden opstillede prøjsiske Militær. En uoverskuelig Menneskemængde betragtede os med spændt Opmærksomhed, og man hørte stedse Raabet Hannemann. Det var det eneste Sted, man hørte Folk udtale Ord, som var til vor Ringeagt, og vi havde endog langt nede i Prøjsen modtaget Bevis paa Publikums Agtelse. I Hamborg ophørte disse Skældsord, og om endskøndt vi saa Smil paa mange Munde, saa forholdt Publikum sig roligt.

Vi marscherede nu videre igennem nogle Gader i Altona, igennem eller forbi Sankt Pauli og ind i Hamborg, ned over Torvet, ikke langt fra Havnen i en Gade gjorde vi Holdt.

Vi blev indkvarteret i et saakaldt Udvandringshus. Paa det Sted, hvor jeg laa, var vi 100 Mand, det var hos en Værtshusholder, vi havde det meget godt, baade med Bispising og Logis.

Der var endnu i denne By nogle dansksindede, som besøgte og opvartede os paa en meget smuk maade. Vi kom til Hamborg Kl. 12, og vort Ophold der var den Dag, næste Dag og 2 Nætter, vi var nu i den berømte By Hamborg. Vi havde stor Lyst til at se, i det mindste noget mere af Byen, endelig erholdt jeg, Kommandersergeanten og en Underkorporal Tilladelse til at spasere ud og bese den meget omtalte By Hamborg. Det var den 20. og 21. April Den 22. fortsatte vi Rejsen. Vi marscherede fra Hamborg om Morgenens Kl. 6. Da vi kom uden for Byen, stod der endnu en dansk mand, som bar Godhed for os Fanger, han uddelte til hver Mand, skønt vi var 500 i Tallet, 2 Franskbrød og en Pølse, som vi skulde have med paa Rejsen.

Vi takkede og sagde saa Farvel og fortsatte Rejsen til Søs. Vi kom paa en lille Damper og sejlede over Elben tæt ved Hamborg. Ovre paa den anden Side i Hannover marscherede vi nu omtrent en Mil, og kom nok en Gang over Elben paa en Færge, som blev trukket over af Folk. Da vi kom derover, kom vi til den første Købstad i Hannover, som hedder Harborn. I denne By var der en Banegaard, hvor vi marscherede hen til. En umaadelig Mængde Folk, saavel civile som hannoveransk Militær, var her forsamlede for at se, hvad de aldrig før havde set, nemlig en dansk Soldat.

I KAMP FOR DANMARK

Eskorten, vi havde med, var en Sekondløjtnant, fire Underofficerer og henved 80 Menige af det 56. prøjsiske Infanteri Regiment.

Dette Mandskab formerede Kæde omkring os ved hver Station, og naar vi kørte, var der i hver Vogn nogle prøjsiske Infanterister placerede imellem de danske Jenser, det gik helt galant, vi drak af deres Flasker, og de drak af vore igen.

Det var en kedsommelig Køretur fra Hamborg til vort Bestemmelsessted, Fæstningen Minden i Westfalen, i Prøjsen. Skønt Vejret var godt og Egnene vi kom igennem var særdeles smukke, var vi dog saa underlig til Mode. Sindet var meget nedtrykt, vi vidste naturligvis ikke, hvorledes de vilde behandle os, naar de fik os ind i en af deres Fæstninger.

Vi gjorde Holdt ved mange Stationer men kun et meget kort Øjeblik, vi kunde ikke en Gang ved nogen Station faa Tid til at faa noget at drikke, vi maatte straks ind i Vognene igen, som bestandig gik fremad og meget hurtig.

Vi gjorde Holdt ved følgende Købstæder foruden andre Stationer, nemlig: Harbou, Bindzen, Lyneborg, den By hvorfra man faar det godt bekendte Lyneborgsalt.

Vi kom nu videre, og forbi Købstæderne Ølsen, Celle, Burgdorf, Lerthe, Wonsdorf. Nu var vi snart igennem det hannoveranske Land. Vi havde kun selve Hovedstaden tilbage, den første By, vi kom til, den hedder Hannover, vi var der snart og tog den smukke Stad i Øjesyn. Det gik der som andre Steder, et meget kort Holdt, og videre fremad.

Nu kørte vi snart ind i Prøjsen, da vi havde kørt et langt Stykke i dette Land, holdt vi atter stille, snart havde vi Underretning om at denne Stad var Fæstningen Minden, hvor vi skulle have Ophold indtil videre. Vi kom ud af Vognene, en mængde Tilskuere var her som andre Steder forsamlede for at se os.

Vi tænkte, at vi skulde have været ind i selve Byen, men det kom vi ikke. Vi kom ud at ligge i et Blokhus bag Volden, men som var meget smukt indrettet til Kaserne for Militære. Da Kommandantskabet var uvidende om vort Komme, var vort Natteleje ikke saa godt den første Nat. Dagen efter blev al Ting ordnet bedre. Jeg og 3 Underofficerer, en Underkorporal og en Menig laa alene paa en Stue, vi havde det meget godt, hvad den Ting angaar.

De første to Dage havde vi Frihed, den Tredje Dag kom vi paa Arbejde i 4 Timer. Saaledes var vi nu paa Arbejde hver Dag i 5 a 6 Timer, vi arbejdede paa Fæstningens Volde med at trille Jord. Underofficererne arbejder ikke med, men har en Slags Opsigt og passer at det Arbejde bliver udført, som bliver paalagt.

Hvad Arbejdet angaar er det ikke mere end som nok kan udføres uden at genere nogen Mand.

Hvad derimod vor Bispisning angaar, er den meget simpel. Vi faar vort Brød hver 4. Dag ligesom i den danske Arme. Det er meget godt Brød vi faar, derimod faar vi slet ingen Penge. Om Morgenens faar vi Kaffe uden Sukker og Fløde og ikke andet, der kan vi spise tørt Brød til saa meget vi lyster. Om Middagen faar vi forskellige Retter Mad. En Dag faar vi noget, som kaldes Bønner til Formad og Kød til Eftermad. Den næste Dag faar vi Suppe som er kogt paa Gryn og dertil Kød. Den tredie Dag faar vi Ærter og Flæsk.

Saaledes faar vi afvekslende bestandig de tre nævnte Retter hver Dag, jeg for mit vedkommende kan ikke spise noget af den Middagsbispisning, og saaledes gaar det med de fleste danske krigsfanger, som er her. Henimod Aften faar vi den saakaldte Aftensmad, som bestaar af Risenvælling kogt i Vand, somme Tider faar vi Kartoffler og salte Sild, og en Gang imellem faar vi Kaffe og et 2 Pund Franskbrød eller ogsaa Thevand med do. Derimod Øl, Brændevin, Smør, Ost og mange andre Ting, som vi er vant til at faa, det faar vi ikke her, med

I KAMP FOR DANMARK

mindre vi kan eller vil betale det selv, og om virkelig har Penge, da er al Ting saa dyrt, at man ikke kan betale, hvad man nødvendigvis skal bruge. Dem imellem os, som slet ingen Penge har eller kan faa fra Hjemmet, de maa naturligvis nøjes med det, der bliver os leveret, men det er ogsaa et meget surt Liv for saadanne Mennesker, de lever kun simpelt og maa arbejde haardt.

Hvad Frihed angaar for os, det falder ogsaa meget smaat, Fornøjelse kan man ikke tale om her, vi sidder altid indelukkede med Undtagelse, at man en enkelt Gang et Par Timer kan faa Tilladelse at gaa ind i selve Byen, men saa snart vi har købt, hvad vi ønsker, maa vi vende tilbage igen. Og alle Tider maa man gaa som nogle Slaver og have prøjsiske Soldater med Geværer til vor Bevogtning. Naar vi stiller til Arbejde, bliver Mandskabet strengt eftersete, om de er reglementerede paaklædte og har godt pudset, hvilket er mere strængt end i vor egen danske Armé. Den 7. Maj var her i Byen stort Marked, da var det os helt forbudt at gaa ind i Byen. Markedet varer her i 8 Dage.

Søndagen den 14. derefter var vi fire Underofficerer der i Forening fik Tilladelse til at gaa ind i Byen, hvilket vi naturligvis ogsaa gjorde. Da vi havde været i Byen en halv Time og imellem Butikkerne for at betragte Varerne, mødte vi Pladsmajoren ved Kommandantskabet, en prøjsisk Kaptajn Eistedt, han kom straks hen til os og spurgte paa sit Tysk, hvad vi vilde købe, vi svarede: Smør og Ost, men han sagde, at vi skulde straks gaa hjem, dermed var vort Marked forbi, vi maatte straks opfylde den os givne Befaling og gaa hjem, hvorfra vi nylig var kommen.

De Prøjsiske Militære er ellers meget flinke imod os, men der er ikke en eneste, hverken Officerer, Underofficerer eller Menig, som kan forstaa et dansk Ord, vil man tale med dem, maa man tale Tysk, som man bedst kan.

Søndagen den 15. Maj 1864 begravede vi her en af vore danske Kammerater, det var en menig af 17. Regiment. Han blev meget smukt begravet, baaren af sit eget Regiment og fulgt af os andre, tillige med en Mængde civile fra Byen. Vi havde hver givet nogle Penge til Omkostningerne. Officererne havde erholdt Tilladelse til at sætte en dansk Fane paa hans Grav, som de selv kastede til.

Hvad Byen her angaar, da er det en smuk men kun meget lille Fæstning, den er omgivet med Volde og Grave og desuden nogle Udenværker.

Byen ligger paa den anden Side af den smukke Flod Weseren, som løber her forbi. Denne Flod er meget smal, men der er en stærk Strøm, nogle Damskibe passerer her igennem, desuden er her nogle kunstige Skibe, som bliver trukket af 4 til 6 Heste.

Af Byens Seværdigheder er her ingen af videre Betydning, undtagen at her er en meget stor Jernbanestation.

Byen er omgivet af en betydelig smuk Egn, flade Jorder, paa den Side ser man en Række store Bjerge, hvor der graves Stenkul. De hedder Weserbjærgene, er høje og besatte med Skov.

Af danske Fanger er her 503 Mand, 8 Officerer, 17 Underofficerer og 478 Menige, alle fanget den 18. April.

Af Officerer er her Oberstløjtnant Falkenskjold, Kommandør for det 22. Regiment, Oberstløjtnant Drejer, Kommandør for det 2. Regiment, Major Hein, Kommandør for 1. Bataillon af 16. Regiment, Kaptajn Petersen, Kommandør for det 5. Kompagni af 16. Regiment, Kaptajn Sich ved Artilleriet, Løjtnant Ancker, Kommandør paa Skansen Nr. 2.

Adjudanten ved 3. Brigade, 2 andre Infanteriofficerer som jeg ikke kender.

I KAMP FOR DANMARK

Af Underofficerer er her Korporal Christensen, Korporal Hansen ved Artilleriet. Af Infanteriet: Kommandersergeant Fritze, Kommandersergeant Plato, Overspillemand Ammelund, Gymnastiklærer Jørgensen, Korporal Frandsen, Korporal Hansen, Korporal Søndergaard, Korporal Skaarup, Korporal Hansen, Korporal Petersen, Korporal Balle, Korporal Svendsen, Korporal Rasmussen, Korporal Nielsen, Korporal Larsen.

Af Mønboere er her ingen uden mig og Gartner H. Nielsen, Nøbøllegaard.

Søndagen den 5. Juni 1864 var jeg i Kirke her i Minden. Gudstjenesten blev holdt af en dansk tilrejsende Præst, som havde erholdt Tilladelse at tale for os.

Om Eftermiddagen efter endt Gudstjeneste afholdt vi her en lille Grundlovsfest. Med Tilladelse havde vi trukket Gaarden med Grønt og et Par Dannebrogssflag, en Del Fædrelandssange blev afsunget, 2 Violiner var anskaffede, Musik og Dans fandt Sted til lidt ud paa Aftenen, hvorefter enhver gik til Sengs, glade over Dagens Fornøjelse.

Den 7. Juni om Eftermiddagen var vi til Skriftemaal og den 8. Juni om Formiddagen var vi til Alters. I den Anledning havde vi frihed for Arbejde den sidstnævnte Dag.

Torsdagen den 16. Juni 1864 havde vi her i Minden en meget fornøjelig Lysttur. Kommandantskabet havde nemlig tilladt alle de herværende danske krigsfanger, hvem der vilde, at de maatte gaa en Tur med paa Landet, til de en Mil herfra liggende høje Bjærg.

Enhver modtog Tilbudet med megen Glæde, og næsten alle med Undtagelse af Kvartersyge fulgte med.

Vi stillede om Morgenen Kl. 6 tilligemed to Kompagnier prøjsisk Infanteri, som skulde med til Bevogtning, desuden havde vi en prøjsisk Major med, som havde Overkommandoen, samt 2 Secondløjtnanter. Vi afmarscherede fra den herværende Eksercerplads Kl. 7 med Musik i Spidsen af Kommandoet. Ankommen til Bestemmelsesstedet Kl. 8½ Formiddag, blev der gjort Holdt, der blev udleveret en gammel Rummer, samt 2 Cigarer til hver Mand. Imidlertid holdt vi Frokost, enhver spiste, hvad han havde medtaget fra Hjemmet og fik saaledes Mod til at bestige de høje Bjærg.

Disse Bjærg ligger omtrent en Mil fra minden, de hedder weserbjærgene og ligger paa begge sider af Floden af samme Navn, de er ualmindelig høje, der fortælles, at de rækker 825 Fod i Luften.

Man havde her en dejlig Udsigt, den skønneste, der kan tænkes. Man havde endvidere den Fornøjelse her at se Folk arbejde under Jorden efter Jern.

Da denne uventede Fornøjelse var til Ende, vendte vi atter tilbage til Minden, glade over hvad vi havde set.

Om Eftermiddagen var vi fri for Arbejde o.s.v.

Den første Vaabenhvile, vi havde, varede fra den 1. Maj til den 26. juni. Da den Tid var udløben uden noget resultat til Fred ved Konferencen begyndte Fjendtlighederne paany, og

I KAMP FOR DANMARK

den 28. samme Maaned angreb Prøjserne Als og erobrede denne med stort Nederlag for de Danske. Nogle Dage efter indtraf en lille Fægtning ved Sundby i Jylland med et Taab paa vor Side af 60 Mand døde, saarede og fangne. Senere indtraadte ingen videre Fægtninger, hver til søs eller til lands, og den 16. Juli erholdt vi igen en Vaabenhvile til denne Maanedes Udgang. Hvad denne vil bringe, vil Tiden snart vise.

Søndagen den 10. Juli skete her en lille Forandring med Hensyn til vort Arbejde, idet vi nemlig nu maa arbejde hele Dagen, i Stedet for som før den halve.

I Dag den 17. Juli havde vi en meget morsom Fornøjelse, bestaaende af at Løjtnant Ancher havde indrettet en Tombola eller Bortlodning for sine egne Penge. Der var 30 Gevinster, den største var et Cylinderuhr til 15 prøjsiske Daler og saa fremdeles af mindre forskellige Genstande. Vi var 234 som var med til at trække og næsten hver anden Mand fik en Gevinst. Jeg for mit Vedkommende trak Nr. 125 og vandt en Gevinst bestaaende af en Rulle Skraatobak.

Den 28. Juli om Eftermiddagen blev Korporal Petersen af 16. Regiment 1. Kompagni efter forud at have indgivet Ansøgning til det danske Ministerium udløst af sit Fangenskab. Han kom med et Ekstratog her fra Minden til Magdeborg, og videre derfra op igennem Berlin. Det var anden Gang, at vi maatte friste den Skæbne at se enkelte af vore Kammerater afrejse herfra og hjem til Danmark. Man haaber nu, at Tiden snart vil komme, at vi andre ogsaa maa blive udløst af dette kedsommelige Liv, men maaske den Tid endnu er langt borte.